

واکاوی وضعیت جاری یادگیری مادام‌العمر در دانشگاه فرهنگیان: رویکرد گراند

تئوری^۱

Analyzing the Current Model of Lifelong Learning in Farhangian University: a Grounded Theory Approach

M.Mahmoodi Boorang, M. Akbari, M. Ayati

محمد محمودی بورنگ^۲، محمد اکبری^۳،

محسن آیتی^۴

Abstract: The purpose of this research is to investigate the current situation of lifelong learning in Farhangian University. This research was conducted with a qualitative approach and using the grounded theory method. The participants in this research were ۲۹ students, professors and managers of Farhangian University of South Khorasan province. Who voluntarily participated in this research with a purposeful and criteria-based sampling method. The method of data collection was semi-structured interview and open, central and selective coding method was used for data analysis. In order to validate and ensure the validity and reliability of the research findings, the four criteria of accreditation, transferability, reliability and verifiability were used. The results showed twenty central concepts, which according to the paradigm model of Strauss and Corbin (۲۰۰۸) in the form of the central phenomenon of the research (centralization and weakness in the culture of lifelong learning), causal conditions (weakness in the implementation and teaching of the university, neglect of the culture of learning and improvement continuous, students' weakness in self-directed learning), strategies (providing infrastructure, project-oriented and using active learning approaches, emphasis on the process of students' knowledge management, networking and interaction between professors), background factors (individual, university and extra-university), factors The limiting intervention (neglect of management mechanisms in lifelong learning, weak environmental dynamics in the university) and the consequence (weak expertise and self-leadership of student teachers in the process of improving learning capacities) were organized

Keywords: Farhangian University, lifelong learning, education.

چکیده: هدف پژوهش حاضر، بررسی وضعیت جاری یادگیری مادام‌العمر در دانشگاه فرهنگیان است. این پژوهش با رویکرد کیفی و با استفاده از روش داده بنیاد انجام گرفت. شرکت-کنندگان در این پژوهش، ۲۹ نفر از دانشجویان، اساتید و مدیران دانشگاه فرهنگیان استان خراسان جنوبی بودند. که با شیوه نمونه‌گیری هدفمند و از نوع ملاک محور، به‌طور داوطلبانه، در این پژوهش مشارکت کردند. روش جمع‌آوری داده‌ها، مصاحبه نیمه ساختاریافته بود و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از روش کدگذاری باز، محوری و انتخابی استفاده شد. به منظور اعتبارسنجی و تأمین روایی و پایایی یافته‌های پژوهشی از معیارهای چهارگانه اعتباربخشی (باورپذیری)، انتقال‌پذیری، اعتماد بخشی و تأیید پذیری استفاده شد. نتایج نشان‌دهنده بیست مفهوم محوری بود، که با توجه به مدل پارادایمی اشتراوس و کوربین (۲۰۰۸) در قالب، پدیده مرکزی پژوهش (تمرکزگرایی و ضعف در فرهنگ‌سازی یادگیری مادام‌العمر)، شرایط علی (ضعف اجرایی و آموزشی دانشگاه، غفلت از فرهنگ یادگیری و بهبود مستمر، ضعف دانشجویان در یادگیری خود راهبر، راهبردها (فراهم‌سازی زیرساختی، پروژه محوری و استفاده از رویکردهای فعال یادگیری، تأکید بر فرایند مدیریت دانش دانشجویان، شبکه‌سازی و تعامل میان اساتید)، عوامل زمینه‌ساز (فردی، دانشگاهی و فرا دانشگاهی)، عوامل مداخله‌گر محدودکننده (بی‌توجهی به سازوکارهای مدیریتی در یادگیری مادام‌العمر، ضعف پویایی محیطی در دانشگاه) و پیامد (ضعف تخصص و خود راهبری دانشجویان) معلمان در فرایند ارتقا ظرفیت‌های یادگیری (سازمان‌دهی شد. واژگان کلیدی: دانشگاه فرهنگیان، یادگیری مادام‌العمر، آموزش

۱. تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۱۱/۲۷، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۲۸

۲. دانشجوی دکتری، گروه مطالعات برنامه‌دستی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران، رایانامه:

m.mahmoodi@birjand.ac.ir

۳. دانشیار، گروه مطالعات برنامه‌دستی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران (نویسنده مسئول)، رایانامه:

akbaryborng@birjand.ac.ir

۴. استاد، گروه مطالعات برنامه‌دستی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران. رایانامه: m.ayati@birjand.ac.ir

مقدمه و بیان مسئله

طی سال‌های اخیر، تغییرات روزافزون جوامع، نوآوری‌ها، تغییرات فناورانه و پیشرفت‌های علمی، تغییرات وسیعی در زندگی افراد ایجاد کرده و به تبع این تغییرات سبک زندگی و نیازهای یادگیری افراد تغییر کرده است (طوسی و همکاران، ۱۴۰۱؛ یزدانی، حسنچاری، جوکار و شیخ‌الاسلامی، ۱۴۰۱؛ ژانگ، ژو، لی و کیو^۱، ۲۰۲۱). باوجود رشد شتابنده تغییرات و رقابت در عرصه جهانی، نمی‌توان با به‌کارگیری تصورات، روش‌ها و راهبردهای از پیش تعیین‌شده با چالش‌ها مقابله کرد و اطلاعات دوران تحصیل یا به عبارتی آموخته‌هایی که حاصل یادگیری‌های سنتی هستند، پاسخ‌گوی نیازهای افراد نیستند (زارع جعفری زواره و همکاران، ۱۴۰۱؛ تکول و دمیرل^۲، ۲۰۱۸) و انطباق سریع بادانش، مهارت‌ها و نگرش‌ها، ضروری است (تاسچی و تیتیک^۳، ۲۰۱۹). به این منظور، برای همگام شدن با شرایط جدید و حل مسائل در جوامع متغیر، یادگیری مادام‌العمر به‌عنوان به‌عنوان اصلی‌ترین راهبرد شناخته می‌شود (ایچیچک و کارافیل^۴، ۲۰۲۱).

اهمیت پرداختن به موضوع یادگیری مادام‌العمر در این است که به دلایل گوناگون از جمله تغییرات روزافزون محیط بیرونی انسان‌ها و غیرخطی بودن و پیش‌بینی‌ناپذیری جهان، نظام تعلیمی و تربیت کنونی نتواند پاسخگوی نیازهای آموزشی جوامع در حال پیشرفت باشد و همچنان چالش‌هایی برای همگام شدن با این پیشرفت‌ها داشته باشد (زندلی و معصومی‌فرد، ۱۳۹۷). لذا نظام آموزشی باید در دل آموزش‌های خود، با پرورش یادگیرندگان مادام‌العمر، زمینه را برای

^۱ Zhang, Zhu, Liu & Qiu

^۲ Tekkol & Demirel

^۳ Taşçı & Titrek

^۴ Ayçiçek & Karafil,

نویسنده اول: محمد محمودی بورنگ واکاوی وضعیت جاری یادگیری مادام‌العمر ...

رویارویی با این شرایط آماده سازد. برای این‌چنین آموزش‌هایی در درجه اول، خود معلمان باید یادگیرنده مادام‌العمر بوده و این مبحث را نهادینه‌سازی کرده باشند چراکه امروزه تسلط معلمان به مهارت‌های یادگیری مادام‌العمر از حیث افزایش انگیزه، احساس موفقیت‌کاری، ارتقا و توانمندی شخصی و در نتیجه کارایی و اثربخشی بهتر محیط مدرسه از ضروریات نظام آموزش و پرورش است (حسینی لرگانی و امانی، ۱۳۹۸).

معلمان به‌عنوان یادگیرندگان مادام‌العمر، ملزم هستند همواره دانش و توانمندی‌های تخصصی و حرفه‌ای خود را ارتقا داده و تغییرات و شایستگی‌های لازم را به‌صورت پویا در خود ایجاد نمایند (فتحی و همکاران، ۱۳۹۷). معلمان باید بتوانند همسو با تحولات علمی و متناسب با نیازهای فراگیران و جامعه، توانایی‌های دانشی و روشی خود را ارتقا داده و از موقعیت‌های یادگیری متنوعی برای کسب عادات و مهارت‌های یادگیری مادام‌العمر به جهت ارتقای صلاحیت‌های حرفه‌ای خود بهره ببرند (السنین و مولّا، ۲۰۱۹). نگاهی به برون‌دادهای تربیت‌معلم و آموزش معلمان و مقایسه آن‌ها با دانش، مهارت و نگرش موردنیاز در عصر حاضر از جمله؛ مهارت‌های تفکر خلاق، انتقادی، حل مسأله، پرسشگری، مشارکت‌جویی، مهارت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات، مدیریت اطلاعات و... نشان می‌دهد که محصولات این نظام از صلاحیت و توانایی لازم در عرصه یادگیری مادام‌العمر برخوردار نیستند (مهدی زاده تهرانی، عصاره، مهر محمدی و امام‌جمعه، ۱۳۹۷). دانشگاه به‌واسطه ایجاد بسترها و زمینه یادگیرنده مادام‌العمر شدن دانشجویان می‌تواند سبب‌ساز حرکت نوین در این

زمینه باشد (نمس^۱، ۲۰۱۹؛ یوباچز^۲، ۲۰۰۹). در این میان دانشگاه فرهنگیان، که نقش مهم و اصلی را در امر آموزش معلمان بر عهده دارد، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (ادیب منش، ۱۴۰۱؛ روشن قیاس، لیاقت‌دار، زمانی و شریفیان، ۱۴۰۰). دانشگاه فرهنگیان، دانشگاهی برای تأمین، تربیت و توانمندسازی معلمان آموزش ابتدایی و دبیران متوسطه^۱ اول و دوم و هنرستان‌ها و نیروی انسانی (کارکنان) وزارت آموزش و پرورش در ایران است. این دانشگاه در سال ۲۰۱۲ میلادی کار خود را آغاز کرد (وزارت آموزش و پرورش ایران، ۱۳۹۰). بنابراین می‌توان گفت که تجارب دانشجویان در دوره‌های تربیت معلم و دانشگاه فرهنگیان، پیامدهای وسیعی در همه زمینه‌ها و سطوح مختلف نظام آموزشی به دنبال دارد (مهر محمدی، ۱۳۹۵).

دانشگاه فرهنگیان به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین منابع تأمین نیروی انسانی موردنیاز آموزش و پرورش راهبردهایی هم‌چون نوآوری و تحول در رشته‌ها، ساختار و محتوای برنامه‌های درسی با رعایت الزامات اسناد فرادستی مانند سند تحول بنیادین نظام تعلیم و تربیت رسمی و عمومی، سند برنامه درسی ملی، نقشه جامع علمی کشور و سند دانشگاه اسلامی را نیز دنبال می‌کند (اساسنامه دانشگاه فرهنگیان، ۱۳۹۱). بااین حال پژوهش‌های انجام‌شده نشان از وجود ضعف‌هایی در برنامه درسی از جمله تمرکزگرایی و عدم انعطاف و مقاومت در برابر مشارکت معلمان (عارفی، مهram، سلیمون و کرمی، ۱۴۰۰؛ مهدی زاده و محمودی بورنگ، ۱۳۹۴؛ امین خندقی و وفائی، ۱۳۹۰)؛ عدم توانایی در به‌روزرسانی و انطباق با نیازهای حرفه معلمی (میرعارفین، مهر محمدی، علی عسگری و حاجی حسن نژاد، ۱۳۹۹)؛ بی‌توجهی

^۱ Németh

^۲ Ubachs

نویسنده اول: محمد محمودی بورنگ واکاوی وضعیت جاری یادگیری مادام‌العمر ... به تفاوت‌های فردی و فرهنگی (کیانی و عسکری متین، ۱۳۹۷) است. از طرفی پژوهش‌های متعددی یادگیری مادام‌العمر را از شایستگی‌های مورد انتظار معلمان قلمداد کرده‌اند (توکانتز^۱، ۲۰۱۸؛ چو و همکاران^۲، ۲۰۱۷؛ گورووا و زلوا^۳، ۲۰۱۷، بتیس^۴، ۲۰۱۵؛ علی محمدی، جبّاری و نیازآذری، ۱۳۹۹؛ اکرمی، ۱۳۹۹؛ اردلان و همکاران، ۱۳۹۹). لذا اهمیت و ضرورت یادگیری مادام‌العمر برای معلمان و ضعف‌های موجود در برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان، باعث می‌شود لزوم توجه به برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان مبتنی بر یادگیری مادام‌العمر ضروری جلوه نماید. در همین راستا، هدف از پژوهش حاضر، بررسی وضعیت جاری برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان از حیث توجه به یادگیری مادام‌العمر می‌باشد.

روش شناسی

با توجه به اینکه هدف پژوهش، دستیابی به وضعیت جاری یادگیری مادام‌العمر در دانشگاه فرهنگیان بود. پژوهش حاضر با رویکرد کیفی و روش نظریه داده بنیاد انجام شد و طی سه مرحله، کدگذاری باز، محوری و انتخابی به اجرا درآمد و فعالیت نهایی در قالب الگوی پارادایمی عرضه شد (فراستخواه، ۱۳۹۸). شرکت کنندگان در پژوهش، دانشجویان، مدیران و اساتید دانشگاه فرهنگیان خراسان جنوبی بودند؛ که به شیوه نمونه‌گیری هدفمند و از نوع ملاک محور، به‌طور داوطلبانه، در این پژوهش مشارکت داشتند. از این‌رو مشارکت کنندگان در پژوهش شامل ۱۱ نفر از اساتید دانشگاه فرهنگیان (ملاک ورود به پژوهش، داشتن حداقل سه سال سابقه خدمت تجربی در دانشگاه

^۱ Tovkanets

^۲ Chu et al

^۳ Gyurova & Zeleeva

^۴ Bates

فرهنگیان و تدریس در این دانشگاه)، ۱۵ نفر از دانشجویان دانشگاه فرهنگیان (ملاک ورود، سپری نمودن حداقل ۴ ترم تحصیلی در دانشگاه فرهنگیان) و ۳ نفر از مدیران دانشگاه فرهنگیان (ملاک ورود، حداقل ۲ سال سابقه فعالیت تجربی در فضای دانشگاه) بودند. ابزار گردآوری داده‌های پژوهشی، مصاحبه نیمه ساختاریافته بود که فرایند مصاحبه و جمع‌آوری اطلاعات از نمونه موردنظر تا رسیدن به اشباع نظری یعنی زمانی که داده‌های به‌دست‌آمده در حال تکرار بودند، ادامه یافت. فرایند تحلیل داده‌های حاصل از متن مصاحبه‌ها نیز با توجه به اهمیت آن در رویکرد نظریه داده بنیاد، هم‌زمان با جمع‌آوری اطلاعات در سه مرحله کدگذاری (باز، محوری، انتخابی) انجام شد. روایی و اعتبار یابی پژوهش کیفی با روش ارزیابی لینکلن و گوبا (۱۹۹۴) بر پایه چهار معیار اعتباربخشی (باورپذیری)، انتقال‌پذیری، اعتماد بخشی و تأیید پذیری صورت پذیرفت. در پژوهش حاضر به‌منظور اعتباربخشی از فن خود بازمی‌محقق، به‌منظور انتقال‌پذیری از فن غنی‌سازی و بیان دقیق اسناد مورد مطالعه استفاده شد. به‌منظور اعتماد بخشی و تأیید پذیری فرایند کدگذاری و مولفه‌ها به همراه متخصص برنامه‌درسی، مورد بررسی و بازمی‌محقق قرار گرفت که در این پژوهش میزان توافق بین ارزشیابان عدد ۸۱ به دست آمد که نشان‌دهنده ۸۱ درصد توافق بین ارزشیابان در کدگذاری‌ها بود.

$$C.R = \frac{۴۵+۴۸+۵۱+۳۹}{۴ \times ۵۶} \times ۱۰۰ = ۸۱/۶۹$$

$$C.R = \frac{\text{تعداد مقوله موردعناوین توافق}}{\text{تعداد کل مقوله‌ها}} \times ۱۰۰$$

یافته‌ها

محققان برای دستیابی به نظریه برآمده از خصوصیات واقعی وضعیت جاری یادگیری مادام‌العمر در دانشگاه فرهنگیان با اطلاع‌رسان‌های کلیدی که تماس نظری و عملی ممتدی با موضوع پژوهش (یادگیری مادام‌العمر) داشتند، گفتگو کردند و کوشیدند تا در ساختار درونی ارزش‌ها، نگرش‌ها و تجارب آن‌ها تعمق کنند. درانای مصاحبه‌ها مفاهیم ظهور می‌یافتند و از مقایسه مفاهیم مقوله‌ها عیان می‌شدند و ذهن پژوهشگران را به قضایا و موضوعات مختلفی درباره الگوی جاری یادگیری مادام‌العمر در دانشگاه فرهنگیان سوق می‌دادند. مصاحبه‌های ضبط‌شده پس از پیاده‌سازی، به‌صورت سطر به سطر بررسی، مفهوم‌پردازی، مقوله‌بندی و سپس، بر اساس مشابها، ارتباط مفهومی و ویژگی‌های مشترک کدهای باز، محوری و منتخب (طبقه‌ای از مفاهیم) مشخص شدند. برای این کار روش‌های تحلیل اشتروس و کوربین مورداستفاده قرار گرفت (اشتروس و کوربین، ۲۰۰۸). این الگو شامل ۷ محور است که در ادامه گزارش شده است.

۱- پدیده مرکزی

مقوله مرکزی، مضمون اصلی پژوهش است که اگرچه از درون پژوهش بیرون می‌آید اما یک مفهوم انتزاعی است. جهت یافتن پدیده مرکزی محقق با مقایسه و طبقه‌بندی مجدد به تغییر، تکمیل، ترکیب و توسعه مقوله‌ها به‌صورت مستمر پرداخت. در پژوهش حاضر مرکز ثقل وضعیت جاری یادگیری مادام‌العمر در دانشگاه فرهنگیان "تمرکزگرایی و ضعف در فرهنگ‌سازی یادگیری مادام‌العمر در دانشگاه" استخراج گردید. در این زمینه تحلیل مصاحبه‌ها به سه مقوله محوری ضعف ساختاری دانشگاه در زمینه یادگیری مادام‌العمر، عدم توجه به رویکردهای سازنده گرا در برنامه درسی، انفعال گسترده

اجتماعی در نهادینه‌سازی فرهنگ یادگیری منجر شد. نتایج در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱: پدیده مرکزی یادگیری مادام‌العمر در دانشگاه فرهنگیان

کد منتخب	کد محوری	نمونه بیانات مشارکت کنندگان (کدباز)	
نمرکزگرایی و ضعف در فرهنگ‌سازی یادگیری مادام‌العمر در دانشگاه	ضعف ساختاری دانشگاه در زمینه یادگیری مادام‌العمر	ضعف در تدوین برنامه‌ها و فعالیت‌های مرتبط با ایجاد برنامه‌های یادگیری	
		عدم توجه به پژوهش‌ها و طرح‌های پژوهشی مرتبط با یادگیری مادام‌العمر در برنامه‌های پژوهشی دانشگاه	
		بی‌توجهی به توانمندسازی دانشجو معلمان در خود توسعه‌ای و خود راهبری در جریان یادگیری شخصی	
		عدم توجه به گفتمان سازی آموزشی پیرامون مباحث تخصصی و حرفه‌ای در دانشگاه	
		عدم توجه نسبی به شایستگی‌های یادگیرنده مادام‌العمر در شاخص‌های گزینش و استخدامی دانشجو معلمان	
		بی‌توجهی به گروه‌ها و انجمن‌های تخصصی دانشگاهی و فعال‌سازی آن	
	عدم توجه به شرایط یادگیرنده	رویکردهای سازنده گرا در برنامه درسی	موضوع محوری در برنامه درسی و عدم توجه به شرایط یادگیرنده
			ضعف در پویایی آموزشی و استفاده از روش‌های تدریس غیرفعال
			استفاده از روش‌های فرآورده‌ای و عدم توجه به کیفیت‌های یادگیری و فرایند یادگیری در ارزشیابی دانشجو معلمان

کد منتخب	کد محوری	نمونه بیانات مشارکت کنندگان (کدباز)
		بی‌توجهی به فرایندهای فراشناختی و تحلیلی در اجرای برنامه درسی
	انفعالی گسترده اجتماعی در نهادینه‌سازی فرهنگ یادگیری	کم‌توجهی به ارزش‌ها و مفاهیم علمی در جوامع غیردانشگاهی
		بی‌انگیزگی و رخوت گسترده در سطح نظام آموزشی
		ضعف در همکاری و کارگروهی میان دانشگاه و سایر نهادهای مرتبط با فرهنگ‌سازی یادگیری مادام‌العمر
		عدم توجه به موقعیت‌های اجتماعی و فرهنگی و بسترهای شکل‌گیری آن در تدوین برنامه‌های یادگیری محور
		کم‌توجهی به چرخه انتقال و انتشار دانش و عمل مبتنی بر نظریه در جامعه پیرامونی

۱-۱ ضعف ساختاری دانشگاه در نهادینه‌سازی یادگیری مادام‌العمر

بنا به اهداف متصور برای دانشگاه فرهنگیان برگرفته از کمیسیون ملی یونسکو در تشکیل کرسی معلمان به‌عنوان یادگیرندگان مادام‌العمر (۱۳۹۵) نهادینه‌سازی یادگیری مادام‌العمر در معلمان به‌عنوان یک ضرورت شناخته‌شده است. با این حال تحلیل مصاحبه‌های انجام‌شده نشان‌دهنده آن است که دانشگاه فرهنگیان در زمینه نهادینه‌سازی یادگیری مادام‌العمر در ارکان و قسمت‌های مختلف دانشگاه ضعیف عمل کرده است. در این زمینه، «دور شدن برنامه‌های دانشگاه از استمرار بخشی به فرایند یادگیری و پیگیری آن‌ها» به‌عنوان یکی از

مؤلفه‌ها در مصاحبه‌ها و بررسی‌های صورت گرفته جلب توجه می‌نمود که «غافل شدن از ایجاد گفتمان بین دانشگاه و نیازهای بیرونی دانشجویان» به‌عنوان نمود بیرونی این ضعف و «این‌که اکثر برنامه‌ها و فعالیت‌های جانبی دانشگاه مثل انجمن‌های حرفه‌ای این دانشگاه به سمت وسوی توانمندسازی و دادن پروبال به دانشجو برای دنبال کردن علائق نیست.» هم به‌عنوان نمود درونی در صحبت‌های دانشجویان مشخص بود.

عدم توجه به رویکردهای سازنده گرا در برنامه درسی

رویکردهای سازنده گرا با مشارکت دهی دانشجو در ساخت دانش به یادگیری معنا دار و توأم با فضای واقعی به او کمک می‌کند و همین مورد زمینه ادامه دار شدن یادگیری او را میسر می‌سازد (محمد و کینیا، ۲۰۲۱). در این زمینه اینکه «اساتید بیشتر از پاورپوینت و آموزش‌های یکنواخت استفاده می‌کند» و جالب‌تر اینکه «شدم این پاورپوینت و یا منبع پیش آماده برای ورودی‌های بعدی هیچ تغییری هم نمی‌کنه و میان و از روی همون تدریس خودشون انجام میدن و میرن و درنهایت هم همون منبع خواندنی برای امتحانه.» به‌عنوان عاملی مهم در اینکه «دانشجویان در جریان درس مشارکتی ندارند و عملاً ساخت دانش با مشکل روبروست و بیشتر نقش مصرف‌کننده و پذیرنده دانش را در بهترین حالت دارند.» شناسایی شد.

۱-۳ انفعال گسترده اجتماعی در نهادینه‌سازی فرهنگ یادگیری

یکی دیگر از محورهای پدیده فوق‌الذکر، انفعال گسترده اجتماعی در نهادینه‌سازی فرهنگ یادگیری است. در این زمینه، همواره یکی از ارکان یادگیری مادام‌العمر برای دستیابی به اهداف خود، توانایی تحرک

نویسنده اول: محمد محمودی بورنگ واکاوی وضعیت جاری یادگیری مادام‌العمر ...
اجتماعی^۱ و ارزش بخشی اجتماعی^۲ است (کریستنسن و کرفت^۳، ۲۰۲۱). به شکلی که مصاحبه‌کنندگان و مشارکت‌کنندگان در پژوهش معتقد بودند «ارزش‌های مرتبط با یادگیری و علم‌اندوزی در جامعه کم‌رنگ شده است». و این تأثیر خودش را در بخش‌های مختلف دانشگاهی و غیردانشگاهی گذاشته است. به شکلی که «دانشجویان به شدت منفعل شدند و پذیرش بی‌چون و چرایی در برابر خواسته‌های بیرونی دارند. حتی حاضر نیستند دلیل فعالیت‌ها یا باورهاشون بپرسند انگار اصلاً براشون مهم نیست.»^۴ و این عدم علاقه یا بی‌تفاوتی نسبت به یادگیری و ابعاد آن را می‌توان در اینکه «جامعه ما به عمل مبتنی بر نظریه توجه کمی داره و بیشتر داریم تاوان آزمایش و خطا را می‌دهیم»^۵ مجموع این عوامل نشان‌دهنده انفعال اجتماعی در نهادینه‌سازی فرهنگ یادگیری دارد.

۲- شرایط علی

شرایط علی آن دسته از رویدادها و وقایع هستند که بر پدیده‌ها اثرگذارند. شرایط علی در هر پژوهشی نشان‌دهنده شرایط و مفاهیمی است که پدیده اصلی متأثر از آن است در این پژوهش شرایطی و عواملی را که عامل اصلی به وجود آورنده شرایط کنونی وضعیت یادگیری مادام‌العمر در دانشگاه فرهنگیان است را در این گزاره سازمان دادیم. نتایج در جدول شماره ۲ گزارش شده است.

^۱ social mobility

^۲ The social value

^۳ Christensen & Craft

جدول ۲: عوامل و شرایط علی مؤثر بر وضعیت یادگیری مادام‌العمر دانشگاه فرهنگیان

کد منتخب	کد محوری	کدباز
غفلت از ظرفیت‌های دانشجویان و دانشگاه در راستای یادگیری مادام‌العمر	ضعف اجرای دانشگاه	پرهیز از دادن اختیار به مناطق و پردیس‌های مختلف در راستای چابک‌سازی و استفاده از ظرفیت‌های خلاق دانشگاهی در زمینه یادگیری
		اجرای ناقص طرح‌های پژوهش محور در دانشگاه
		استفاده از روش‌های تدریس غیرفعال در آموزش
		عدم پذیرش دانشجویان نسبت به استفاده از فناوری‌های آموزشی مبتنی بر وب
	عدم توسعه فرهنگ یادگیری و بهبود مستمر	بی‌توجهی به تسهیم دانش بین دانشجویان
		ضعف در برگزاری کارگاه‌ها و سمینارهای توانمند ساز در دانشگاه
		غیرفعال بودن گروه‌ها و انجمن‌های علمی و حرفه‌ای در دانشگاه
		کم‌توجهی به ظرفیت جشنواره‌های رقابتی در زمینه توسعه فردی
		ضعف ساختاری دانشگاه در زمینه فراهم‌سازی و به‌روزرسانی منابع یادگیری
	ضعف دانشجویان در یادگیری خود راهبری	کم‌توجهی به استفاده از منابع استدلال محور و توانمند ساز در بین دانشجویان
		ضعف در طراحی برنامه‌های یادگیری شخصی مبتنی بر تفاوت‌های فردی
		خودباوری ضعیف و کم‌توجهی به توانمندی‌های فردی در میان دانشجویان
عدم پذیرش مسئولیت یادگیری از سوی دانشجویان و واسپاری آن به عوامل بیرونی		

تحلیل و بررسی نظرات مشارکت‌کنندگان نشان داد که عوامل علی مؤثر بر وضعیت یادگیری مادام‌العمر دانشگاه فرهنگیان شامل، ضعف آموزشی دانشگاه، عدم توسعه فرهنگ یادگیری و بهبود مستمر، ضعف دانشجویان در یادگیری خود راهبری است. که در ادامه به تبیین آن پرداخته می‌شود.

۲-۱ ضعف آموزشی دانشگاه: عدم توانمندی پردیس‌های دانشگاه فرهنگیان در اجرای مناسب برنامه‌های آموزشی، ازجمله عواملی بود که در به وجود آمدن وضعیت جاری یادگیری مادام‌العمر دانشگاه فرهنگیان نقش داشتند. در این زمینه پژوهش‌های مرتبط با مبانی نظری این حوزه نیز عدم توجه به آموزش سازنده و فعال را در زمینه انفعال در راستای یادگیری مادام‌العمر مؤثر می‌دانستند (ژانگ، ژو، لی و کیو، ۲۰۲۱). در پژوهش حاضر موضوعاتی مانند «آموزش دانشگاه به شکل متمرکز اداره می‌شود و در مناسبت‌ها یا ایام مختلف به فراخور وضعیت پردیس‌ها اجازه دخل و تصرف در برنامه عملاً داده نمی‌شود.» باعث شده است که «ظرفیت خلاقیت و استفاده از فعالیت‌های خلاقانه در دانشگاه‌ها دیده نشود.» و اساتید را به این نتیجه برساند که «به نظرم بهترین راه سری تغییراتی در روش‌های مورد استفاده در آموزش‌ها گرفته بشه» و به نقش دانشجویان هم در روند آموزش و یادگیری توجه صورت گیرد و «مقداری دست دانشجویان در استفاده از منابع مختلف و ترکیب یادگیری حضوری و مجازی باز گذاشته بشه که متأسفانه الان اینجور نیست.»

۲-۲ غفلت از فرهنگ یادگیری و بهبود مستمر: فرهنگ یادگیری و بهبود مستمر به دنبال افزایش مستمر دانش و شایستگی‌هایی است که یک فرد و یا سازمان برای استمرار فعالیت و یادگیری مستمر در

فضای حرفه‌ای و علمی به آن نیاز دارد (الت و رایچل^۱، ۲۰۲۲). در این زمینه دانشجویان معتقد بودند که «کارگاه‌ها و سمینارهای حرفه‌ای در پردیس‌ها کمتر مورد توجه قرار می‌گیرد». و بخشی از این موضوع که فرهنگ یادگیری در دانشگاه در مسیر توسعه قرار ندارد به «انجمن‌ها های علمی و حرفه‌ای اکثراً غیرفعال هستند». مربوط است و «جشنواره‌های مرتبط با توسعه فردی مورد توجه قرار نگرفته است».

۲-۳ ضعف دانشجویان در یادگیری خود راهبر: خود راهبری به‌عنوان یکی از شایستگی‌های مورد نیاز معلمان در عصر جدید و همچنین مؤلفه‌های اساسی یادگیری مادام‌العمر از جمله پیش‌نیازهای دانشجو معلمان برای موفقیت در حرفه معلمی است (مور^۲، ۲۰۲۰). با این حال مصاحبه‌های به‌عمل آمده نشان‌دهنده آن بود که از جمله علل وضعیت جاری یادگیری مادام‌العمر در دانشگاه فرهنگیان، بی‌توجهی و ضعف خود راهبری دانشجویان است. در این زمینه به‌عنوان نمونه استاد (۵) اشاره داشت: "دانشجویان متأسفانه در زمینه یادگیری خودشان بی‌تفاوت هستند. هستند دانشجویانی که سبک یادگیری خودشان رو هنوز به دست نیاوردن و توانایی برنامه‌ریزی برای خودشان بر مبنای ویژگی‌هایشان ندارند و این به نظر برای یک دانشجو معلم اصلاً خبر خوبی نیست."

۳- عوامل زمینه‌ای

عوامل زمینه‌ای نشان‌دهنده یکسری خصوصیات ویژه است که به پدیده‌های دلالت می‌کند و محل حوادث یا وقایع مرتبط با پدیده‌های در طول یک بُعد است که پدیده در آن نهفته است (اشتروس و کوربین،

^۱ Alt & Raichel

^۲ Moore

نویسنده اول: محمد محمودی بورنگ و اکاوی وضعیت جاری یادگیری مادام‌العمر ...
 (۱۳۹۰). نتایج حاصل از تحلیل این بخش از پژوهش در جدول ۴
 گزارش شده است.
 جدول ۴: عوامل زمینه‌ساز الگوی جاری یادگیری مادام‌العمر در
 دانشگاه فرهنگیان

کد منتخب	کد محوری	کدباز
قلمروهای زمینه‌ای یادگیری مادام‌العمر در دانشگاه فرهنگیان	فردی	عدم پیگیری و تمایل به ادامه جریان یادگیری ورای مرزهای کلاس درس
		بی‌انگیزگی تحصیلی و کم‌توجهی نسبت به یادگیری‌های جانبی
		عدم علاقه‌مندی به حوزه‌های حرفه‌ای و به‌طور خاص تربیت‌معلم
		ضعف در مهارت‌های ارتباطی و توانمندی‌های گروهی
		ضعف در تعهد نسبت به یادگیری و ارتقای حرفه‌ای
	دانشگاهی	عدم وجود امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری مناسب در راستای تسهیل یادگیری‌های مادام‌العمر
		بی‌توجهی به نقش شبکه‌های اجتماعی و استفاده از آن در همراه‌سازی و بسترسازی یادگیری در دانشگاه فرهنگیان
		ضعف در برنامه‌های درسی دانشگاه
		عدم استفاده از راهبردهای خودتنظیمی و تأکید بر آن در برنامه‌های دانشگاه
	فرا دانشگاهی	کم‌رنگ شدن ارزش‌ها و باورهای علمی در جامعه پیرامونی
		مشکلات معیشتی و رفاهی معلمان و کاهش منزلت اجتماعی

کد منتخب	کد محوری	کدباز
		عدم توانمندی دانشگاه در برقراری و تعامل با نهادهای فرا دانشگاهی در زمینه استمرار دهی به جریان یادگیری
		انعطاف‌پذیری و توانمندی جامعه در زمینه فراهم‌سازی بسترهای یادگیری
		فرهنگ‌سازی جمعی در ارتباط با یادگیری مداوم و عدم اکتفا به مدارک تحصیلی

نظام آموزشی و اقتضائات آن نه در خلاء، بلکه در شرایط زمینه‌ای شکل می‌گیرد که بر آن اثرگذار است بنابراین توضیح زمینه‌های شکل‌گیری این فضا در سازمان به فهم عوامل زمینه‌ای مؤثر بر آن نیازمند است. مقوله شرایط زمینه‌ای همان‌طور که در جدول ۴ ملاحظه می‌شود، شامل بنیان‌های اساسی مشتمل بر سه بخش فردی، دانشگاهی و فرا دانشگاهی است که ذیل عنوان و یا محور قلمروهای زمینه‌ای گرد هم می‌آیند. در ادامه به تفکیک و ترتیب به ارائه و تحلیل نقطه‌نظرهای مرتبط با هر مؤلفه پرداخته می‌شود.

۴-۱ **زمینه‌های فردی:** این عامل از مهم‌ترین عوامل مؤثر در وضعیت یادگیری مادام‌العمر دانشگاه فرهنگیان است. با توجه به تحلیل نظرات مشارکت‌کنندگان آنچه از مجموع کدهای قرارگرفته در این بخش دریافت می‌شود، این است که ویژگی‌ها و خصائص فردی می‌تواند تعیین‌کننده در این زمینه باشند. دانشجویان در مصاحبه‌های انجام‌شده به «عدم علاقه برای پیگیری یادگیری‌های جانبی» اشاره داشتند یا اینکه « دانشجویان و دوستانم را که می‌بینم احساس می‌کنم از سر ناچاری و درماندگی به این رشته و این دانشگاه روی آوردن.» که این علاقه‌مندی را می‌توان در صحبت‌های اساتید پی‌جویی کرد جایی که

نویسنده اول: محمد محمودی بورنگ واکاوی وضعیت جاری یادگیری مادام‌العمر ...

«دانشجو معلمان در مهارت‌های ارتباطی ضعیف هستند و این موضوع کمتر در فرایند گزینش مدنظر قرار گرفته است.» یا ضعف تعهد نسبت به ارتقای حرفه‌ای که از بی‌توجهی نسبت به فرایند یادگیری دانشجویان در نظراتی همچون «درس‌ها و جزوه‌های خودش هم با دقت و از سر اشتیاق نمیخونه چه برسه به این‌که این یادگیری و آموزش را ادامه بده» قابل استنتاج است و به‌عنوان عامل فردی در این بخش مدنظر قرار گرفت.

۲-۴ **زمینه‌های دانشگاهی:** طبق بیانات مشارکت‌کنندگان در پژوهش، ضعف در ساختارهای دانشگاهی از زمینه‌های مؤثر بر یادگیری مادام‌العمر در دانشگاه فرهنگیان است. «اتاق کامپیوتر و سایت دانشگاه از ظرفیت‌های لازم برای استفاده مداوم و گروهی برخوردار نیست.» نشان‌دهنده عدم رضایت دانشجویان و اساتید از امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری برای دستیابی به یادگیری‌های جانبی و کسب مهارت‌های یادگیری مادام‌العمر است. همچنین اینکه «در بسیاری از شبکه‌های اجتماعی دانشگاه حضور فعالی نداره» نشان‌دهنده عدم توجه به بسترهای نوظهور یادگیری مادام‌العمر است. همچنین اینکه «روش‌های پروژه‌ای و خود راهبری تحصیلی دانشجویان با این شیوه آموزش پاورپوینتی قابل ارتقا نیست.» دال بر کم‌توجهی به راهبردهای خودتنظیمی و تأکید بر آن در برنامه‌های دانشگاه است. که مجموعه این عوامل زمینه‌ها و بسترهای شکل‌گیری وضعیت جاری یادگیری مادام‌العمر در دانشگاه بوده است.

۳-۴ **زمینه‌های فرا دانشگاهی:** از دیگر زمینه‌های مؤثر بر یادگیری مادام‌العمر در دانشگاه فرهنگیان، حوزه‌ها و بخش‌های فرا دانشگاهی است که باعث شده است فرهنگ مربوط به یادگیری مادام‌العمر در جامعه رو به افول گذارد. اینکه «وقتی دانشگاه به آینده و وضعیت آتی

خودش نگاه می‌کنه از الان به فکر شغل دومه» نشان‌دهنده اضطراب دانشجو معلمان است که برگرفته از وضعیت آیندگان در این مسیر شغلی است. همچنین اشاره اساتید به این موضوع که «با وضعیتی که الان در جامعه و وضع اقتصادی پیش اومده آموزش و یادگیری از اولویت‌های افراد خارج شده. شما در نظر بگیرید که عامه مردم در حال برطرف کردن نیازهای اقتصادی خودشون هستند.» دال بر زمینه‌های فرا دانشگاهی و دغدغه‌های جانبی است که بر وضعیت یادگیری مادام‌العمر و پیگیری علائق حرفه‌ای ایشان تأثیرگذار است. در این زمینه دانشگاه می‌تواند با فراهم‌سازی بستر ارتباط با کانون‌های فرهنگی و هنری و فعالیت‌های جانبی به گسترش و توسعه فرایند یادگیری دانشجو معلمان کمک ویژه‌ای داشته باشد.

۴- راهبردها

راهبردها، استراتژی‌هایی هستند که باهدف خاصی برای اداره و کنترل پدیده موردنظر انجام می‌شود. راهبردها مبتنی برکنش‌ها و واکنش‌هایی برای کنترل، اداره و بازخورد پدیده موردبررسی هستند. در پژوهش حاضر تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان‌دهنده چهار راهبرد شامل فراهم‌سازی زیرساختی، پروژه محوری و استفاده از رویکردهای فعال یادگیری، تأکید بر فرایند مدیریت دانش دانشجویان، شبکه‌سازی و تعامل میان اساتید بوده است. نتایج حاصل از تحلیل این بخش از پژوهش در جدول ۳ گزارش شده است.

جدول ۳: راهبردهای نهادینه‌سازی یادگیری مادام‌العمر در دانشگاه فرهنگیان

کد باز	کد محوری	کد منتخب
فراهم‌سازی منابع آموزشی گوناگون و متنوع در دانشگاه	فراهم‌سازی	۱ ۲ ۳ ۴

کد منتخب	کد محوری	کدباز
	زیرساختی	استفاده از ظرفیت‌های درون دانشگاهی و برون دانشگاهی در راستای تداوم جریان یادگیری در محیط‌های مختلف
		برگزاری دوره‌های آموزشی پیرامون خودتنظیمی در جریان یادگیری
		پشتیبانی سخت‌افزاری و نرم‌افزاری تجهیزات مورد استفاده در سازمان آموزش و پرورش در جهت تسهیل استفاده از رویکردهای یادگیری
	پروژه محوری و استفاده از رویکردهای فعال یادگیری	استفاده از روش‌های سازنده گرا در تدوین و انتخاب منابع یادگیری از سوی اساتید
		استفاده از روش‌های فعال تدریس و آموزش در کلاس درس
		ارزشیابی مبتنی بر پروژه و توجه به شاخص‌های یادگیری مادام‌العمر در ارزشیابی کلاسی
		تعمیم یادگیری‌های آموزشی به فضای غیر آموزشی و محیط‌های متنوع
	تأکید بر فرایند مدیریت دانش	توجه به فرایندهای ساخت دانش بر مبنای تفاوت‌های فردی در دانشجویان
		توجه به دانش انتقالی (دانش کاربردی) و توانایی انتقال یادگیری به محیط واقعی
		تسهیم و اشتراک دانش و منابع یادگیری بین دانشجویان
		استفاده از سامانه‌های مدیریت یادگیری الکترونیکی و فضای اشتراکی آن در میان دانشجویان و اساتید
		توجه به دانش ضمنی و صریح و توانایی به اشتراک گذاری آن
	شبکه‌سازی	ایجاد بسترهای تعاملی و ارتباطی مبتنی بر

کد منتخب	کد محوری	کدباز
	و تعامل میان اساتید	مباحث تخصصی بین اساتید
		ایجاد جلسات منظم گروه‌های آموزشی و نشست های تخصصی پیرامون موضوعات درسی و آموزشی
		استفاده از رسانه‌های اجتماعی در راستای شبکه‌سازی و بسط یادگیری به محیط‌های غیر کلاسی
		توجه به توسعه حرفه‌ای مشارکتی در میان اساتید و ارتقا حرفه‌ای بر مبنای فعالیت‌های یادگیری

تحلیل مصاحبه‌ها و دیدگاه‌های مشارکت‌کنندگان در پژوهش نشان می‌دهد راهبردهای نهادینه‌سازی یادگیری مادام‌العمر در دانشگاه فرهنگیان را می‌توان در چهار مؤلفه محوری مذکور سازمان داد که در ادامه به هر کدام از این راهبردها خواهیم پرداخت:

۳-۱ فراهم‌سازی زیرساخت‌های مرتبط: از جمله راهبردهای ارائه‌شده در زمینه یادگیری مادام‌العمر در دانشگاه فرهنگیان طبق تحلیل‌های انجام پذیرفته، فراهم‌سازی و بسترسازی‌های زیرساختی با آن بود. در این زمینه توجه به منابع متنوع و گوناگون و در دسترس قرار دادن آن به کمک تجهیز کتابخانه و سایت دانشگاه از جمله این راهبردها عنوان گردید. همچنین استفاده از کرسی‌های آموزشی در راستای توانمندسازی خودتنظیمی و توانایی هدف‌گذاری و پیگیری مسیر یادگیری برای دانشجویان از دیگر راهبردهای این بخش بود. مصاحبه‌شوندگان معتقد بودند در صورتی که بسترسازی‌هایی در این راستا صورت پذیرد می‌توان توسعه سرمایه فکری و یادگیری

نویسنده اول: محمد محمودی بورنگ و اکاوی وضعیت جاری یادگیری مادام‌العمر ...

مادام‌العمر را نیز انتظار داشت. در این زمینه به‌عنوان نمونه استاد (۱۴) بیان داشت:

"امسال بعضی از محدودیت‌های مرتبط با ادامه تحصیل (بلافاصله) دانشجویان در آموزش و پرورش برداشته شد و مسیر برای ادامه تحصیل مقدماتی بازتر شد هرچند همچنان خیلی از محدودیت‌ها پابرجاست از جمله این‌که مدرک دوم کارکنان در حکم سازمانی ایشان لحاظ نمی‌شود که این به نظرم غیرمنطقی است ولی به‌طور کلی با سابقه‌ای که من در آموزش و پرورش دارم به این نتیجه رسیده‌ام که اگر سازمان از معلمان و دانشجو معلمان در مسیر خود توسعه‌ای حمایت کند قطعاً نیروهای انسانی و معلمان نیز علاقه‌مند به ارتقا تحصیلی و دانشی خودشان هستند و می‌توان انتظار داشت که افراد به ادامه مسیر یادگیری خود حداقل در چارچوب رسمی بپردازند."

۳-۲ پروژه محوری و استفاده از رویکردهای فعال یادگیری: تحلیل

نظرات مشارکت‌کنندگان در پژوهش نشان‌دهنده این نکته می‌باشد که جهت بهبود در امر و فرایند یادگیری مادام‌العمر، استفاده از رویکردهای فعال نقش مؤثری دارند. «کنار گذاشتن منابع تحلیل و روی آوردن به جزوه باعث شده که جریان یادگیری به سمت حافظه محوری بره.» لزوم توجه به منابع تحلیلی و سازنده گرا در منابع درسی را به‌عنوان راهبرد متذکر می‌شود. یا استفاده از رویکردهای پروژه‌ای که باعث می‌شود دانشجویان به سمت تعامل با محیط پیرامونی برای دستیابی به دانش و مهارت‌های تحصیلی شوند به‌عنوان راهبرد این بخش عنوان شد. همچنین استاد (۱۵) بیان داشت: "من نمی‌دونم چرا دانش مورد استفاده و مورد تأکید ما در آموزش و پرورش الان زیاد تفاوتی با محتوای که زمانی ما دانش آموز بودیم نکرده است؟! این همه علم بروز شده و دنیا تغییر داشته و رویکردهای جدید به دنیای

آموزش واردشده ولی روش‌های مورد استفاده تغییرات آن‌چنانی نداشته. کمتر دیدیم که به روش‌های فعال در آموزش معلمان و دانشجو معلمان توجه بشه بیشتر ضمن خدمت‌ها از نوع اعتقادی و دینی است و کمتر به روش‌های رایج در دنیا و آشناسازی معلمان با این دانش‌ها اقدام شده است."

۳-۳ تأکید بر فرایند مدیریت دانش دانشجویان: طبق دیدگاه مشارکت‌کنندگان در پژوهش از دیگر شاخص‌های مورد توجه در یادگیری مادام‌العمر در دانشگاه فرهنگیان، تأکید و توجه به فرایندهای مدیریت دانش در میان دانشجویان است. «دانش نظری و بی‌توجهی به کاربست» باعث شده است که دانشجویان نسبت به آموخته‌ها نگرش منفی پیدا کنند و بنابراین استفاده از دانش کاربردی می‌تواند به‌عنوان راهبرد تلقی شود. در ادامه به بیان تعدادی از نقل‌قول‌های مرتبط با این شاخص پرداخته می‌شود:

در این باره دانشجو (۱۶) بیان داشت: من با شناختی که از خودم دارم آموزش‌های مجازی را خیلی دوست دارم و پیگیری می‌کنم. برای دوره‌های ماه رمضان از سایت فرادرس که دارای دوره‌های بسیار مفید در زمینه آموزش هنر و مرتبط با حیطه کاری است استفاده کردم و به نظرم بسیار هم مفید بود. در همین راستا این سایت و دوره‌های جذاب آن را در خوابگاه به دوستانم هم معرفی کردم. گاهی اوقات که کتاب خوب یا فیلم خوبی هست که آموخته‌ام و مطلب مفیدی داره هم از نظرات و هم پیشنهادت‌شون استفاده می‌کنم. این به اشتراک‌گذاری موارد کاربردی خیلی به یادگیری من کمک کرده است."

۴-۳ شبکه‌سازی و تعامل میان اساتید: نشست‌های تخصصی و استفاده از بسترهای مجازی در این بخش برای تعامل‌سازی بسیار می‌تواند مفید باشد. این تعامل و شبکه‌سازی کمک می‌کند که اساتید

نویسنده اول: محمد محمودی بورنگ واکاوی وضعیت جاری یادگیری مادام العمر ...

خودشان نیز به مقام الگویی و نقش خودشان در نهادهای سازی یادگیری مادام العمر پی برده و از آن استفاده نمایند. به عنوان نمونه استاد (۱۵) بیان داشت: "الان با توجه به گسترش رسانه‌ها و به وجود آمدن فضای باز ارتباطی، هر جامعه‌ای که می‌خواهد ارزش‌ها و فرهنگ را نهادینه کند باید به بحث رسانه و ایجاد رسانه‌های ارتباطی سالم توجه ویژه داشته باشد. دانشگاه فرهنگیان هم از این قاعده مستثنی نیست. دانشگاه با به وجود آوردن بسترهای ارتباطی می‌تونه صحبت‌ها و گفت‌وگوها را برای یادگیری مادام‌العمر نهادینه کند و از بسترهای مختلف برای انتقال یادگیری و دانش استفاده کند."

۵- عوامل مداخله‌گر (محدودکننده)

در بین تجارب مشارکت‌کنندگان، برخی از عوامل سازمانی و انسانی به عنوان محدودکننده یادگیری مادام‌العمر در دانشگاه فرهنگیان بیان شدند. این عوامل مانع از اثربخشی برنامه‌های مربوط به اهداف پژوهش می‌شوند. نتایج این بخش از یافته‌ها در جدول ۶ گزارش شده است.

جدول ۶: عوامل مداخله‌ای محدودکننده یادگیری مادام‌العمر در دانشگاه فرهنگیان

کد منتخب	کد محوری	کدباز
↑ التهای یادگیری مادام‌العمر در دانشگاه فرهنگیان	کم‌توجهی به	ضعف در گزینش دانشجو معلمان و کم‌توجهی به توانمندی‌های مهارتی متقاضیان بر مبنای شایستگی‌های یادگیری مادام‌العمر
	سازوکارها ی مدیریتی در یادگیری مادام‌العمر	عدم توانایی مدیران در بهره‌گیری از فرصت‌های موجود و عدم توجه ایشان به صلاحیت‌های یادگیری مادام‌العمر
		ضعف در تدوین خط و مشی‌های ارتقا فردی و رای چارچوب‌های کلاسی برای دانشجو

کد منتخب	کد محوری	کدباز
		<p>معلمان</p> <p>بی‌توجهی به ارائه چارچوب‌های ارزشیابی و سنجش دانشجو معلمان بر مبنای مؤلفه‌های یادگیری مادام‌العمر</p> <p>ضعف در مهارت‌های ارتباطی دانشگاه برای تیم سازی و استفاده از ظرفیت‌های جمعی در راستای توسعه مهارت‌های گروهی</p> <p>حمایت و پشتیبانی ناکافی از سیاست‌ها و فعالیت‌های مرتبط با یادگیری مادام‌العمر</p>
	<p>عدم توجه به پویایی محیطی در دانشگاه</p>	<p>توجه ناکافی به فعالیت‌های دانشگاه در ایجاد فرصت‌هایی برای فعالیت‌های فرا برنامه‌ای و بیرون از چارچوب‌های کلاسی</p> <p>کم‌توجهی به ارائه و تقویت فرصت‌های کاربست آموخته‌ها در محیط کار (ضعف برنامه‌های کارورزی)</p> <p>ناتوانی دانشگاه در زمینه سازی تعاملات بین دانشگاهی و فراهادی در راستای گسترش مرزهای یادگیری</p> <p>عدم توجه به برنامه‌ریزی‌های مرتبط با یادگیری مادام‌العمر برای ساعات غیر آموزشی دانشجویان</p> <p>کم‌توجهی به فرصت‌های متنوع ناشی از فراهم‌سازی محیط‌های رشد حرفه‌ای برای اساتید</p>
	<p>انگیزش پایین دانشجویان معلمان</p>	<p>رخوت و بی‌انگیزگی دانشجویان نسبت به موضوعات آموزشی و تخصصی حیطه کاری</p> <p>نامناسب بودن نظام پرداخت و عدم تفکیک افراد به لحاظ دانش تخصصی و توسعه فردی در آموزش و پرورش</p>

کد منتخب	کد محوری	کدباز
		چندشغله بودن افراد و اساتید در سازمان آموزش و پرورش و دانشگاه فرهنگیان به دلیل محدودیت‌های درآمدی
		بی‌توجهی و احساس عدم نیاز به توسعه فردی مستمر در بین دانشجو معلمان
		عدم توجه به خودتنظیمی و برنامه‌ریزی‌های فردی

نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها نشان داد که موانع و چالش‌های یادگیری مادام‌العمر در دانشگاه فرهنگیان را می‌توان در سه دسته اصلی کم‌توجهی به سازوکارهای مدیریتی در یادگیری مادام‌العمر، عدم توجه به پویایی محیطی در دانشگاه، انگیزش پایین دانشجو معلمان قرارداد. که در ادامه به شرح و بسط این چالش‌ها پرداخته می‌شود.

۶-۱ کم‌توجهی به مکانیسم‌های مدیریتی در یادگیری مادام‌العمر:
این دسته از عوامل محدودکننده مربوط به موانع کلان است که دانشگاه در مسیر دستیابی به توسعه و اهداف یادگیری مادام‌العمر با آن‌ها مواجه می‌شود. مکانیسم‌های و سازوکارهای مدیریتی از قبیل، تیم سازی و تسهیل فرهنگ یادگیری در سازمان می‌تواند به بهبود یادگیری مادام‌العمر منجر شود، که نتایج بیانگر چالش‌هایی در این بخش‌ها بود. به‌عنوان مثال «دانشگاه در فرایند جذب بهتر که متقاضیان با انگیزه و دارای صلاحیت دیجیتال را به‌طور ویژه مدنظر قرار بده» که صلاحیت دیجیتال از جمله مؤلفه‌های اصلی یادگیری مادام‌العمر است. همچنین «مدیریت دانشگاه توجه چندانی به برنامه‌ریزی برای اوقات فراغت دانشجویان ندارد» بیانگر بی‌توجهی به ظرفیت فرصت‌های

ورای چارچوب کلاسی در پیوند یادگیری دانشجویان با یادگیری‌های جانبی است. و در این زمینه مؤثر بوده است.

در این باره، به بیانات استاد (۹) استناد می‌شود: "دانشگاه فرهنگیان با توجه به چارچوب‌های سازمانی آن باید بتواند با قدرت بیشتر و در راستای امر خطیر تربیت معلم مستقل به فعالیت پردازد. الان چیزی که من احساس می‌کنم در این دانشگاه بیشتر حرف‌شنوی از سطح بالای وزارتی است و عملاً خلاقیت و مدیریت دانشگاه نقش چندانی ندارند و به همین دلیل بسیاری از برنامه‌های این دانشگاه در سطح کلان دیکته شده است و بر خلاقیت سازمانی و توسعه فردی دانشجویان توجه چندانی نیست."

۶-۲ عدم توجه به پویایی محیطی در دانشگاه: به عقیده مشارکت‌کنندگان اگر دانشگاه و محیط دانشگاه به سمت پویاسازی و تعامل و برگزاری نشست‌های تخصصی پیش برود تا حدود زیادی دانشجویان معلمان برای یادگیری حرفه‌ای و ارتقا دانش آماده خواهند شد. به‌عنوان مثال «فرصت کارورزی تمرین خوبی برای کاربست آموخته‌هاست و بهتر که دانشگاه از این ظرفیت برای تعمیق و توسعه یادگیری‌های حرفه‌ای دانشجویان استفاده کند.» و همچنین «دانشگاه با سازمان‌های فرا دانشگاهی همچون کانون پرورش فکری ارتباط نزدیک‌تری باید داشته باشد به‌خصوص برای توسعه آگاهی دانشجویان در دروسی مانند کارگاه قصه‌گویی.» که دال بر محورهای اشاره‌شده بود.

در همین راستا به بیانات دانشجو (۴) اشاره می‌شود: "دانشگاه نهایت هنرش اینه که برای کلاس‌های درس دانشجویان اونم یه برنامه‌ریزی با هزارتا ایراد انجام بده و اصلاً توجهی به ساعات غیرآموزشی و برنامه‌های جانبی ندارند. اگه این اوقات به فعالیت‌های سازنده مثل

نویسنده اول: محمد محمودی بورنگ و اکاوی وضعیت جاری یادگیری مادام‌العمر ...

برگزاری مناظره‌های علمی و یا نشست‌های تخصصی، جشنواره‌های حرفه‌ای و ... اختصاص داده بشه کم‌کم دانشجویان هم به این فکر می‌افتن که خودشون در این زمینه‌ها تقویت کنند و توسعه فردی خودشون اهمیت بدن."

۶-۳ انگیزش پایین دانشجو معلمان: یکی از موانع پیش روی تحقق یادگیری مادام‌العمر در دانشگاه فرهنگیان به عقیده مشارکت‌کنندگان و بر طبق احصا پژوهشگران، موانع فردی پیرامون انگیزش و پشتکار دانشجو معلمان بود. در ادامه به بیان نمونه‌ای از بیانات مشارکت‌کنندگان در پژوهش پرداخته می‌شود.

مدیر دانشگاه (۳) بیان داشت "من با ۲۰ سال سابقه کاری به دنبال پیشرفت و ارتقا نیستم در ابتدای ورود به معلمی بسیار علاقه‌مند به ارتقا و پیشرفت بودم ولی اکنون و بعد از گذشت نزدیک به ۲۰ سال علاقه چندانی به پیشرفت و دروس‌های مرتبط با درس و تخصص ندارم چراکه سیستم و سازمان به پیشرفت‌ها بهایی نمی‌دهد و اگر ارتقا هم اتفاق می‌افتد بیشتر بر اساس رابطه‌ها و پارتی‌بازی است نه لیاقت فردی. به همین دلیل حقیقتاً انگیزه‌ای برای کار در سیستم و یادگیری مواردی که بیان شد ندارم. درس و تدریس و یا کار خودم را انجام می‌دهم و نیازی هم به پیشرفت شغلی نمی‌بینم."

۶- پیامدها

پیامدهای وضعیت جاری الگوی یادگیری مادام‌العمر در دانشگاه فرهنگیان، "ضعف تخصص و خود راهبری دانشجو معلمان در فرایند ارتقا ظرفیت‌های یادگیری" شده است. که باعث ضعف در شایستگی‌های فردی و حرفه‌ای دانشجو معلمان، عدم به‌روزرسانی اطلاعات تخصصی و بی‌انگیزگی ایشان می‌شود. این پیامدها، زمینه

اتلاف استعدادها، پتانسیل‌ها و منابع انسانی و مالی را فراهم می‌کند که باید مورد توجه ویژه قرار گیرد.

مدل پارادایمی برآمده از داده‌ها

در منابعی که به معرفی روش‌شناسی گراندد تئوری پرداخته‌اند، این مرحله را دستاورد طبیعی مرحله کدگذاری انتخابی، دانسته‌اند و خوش‌بینانه اظهار داشته‌اند که تجزیه و تحلیل پایانی به‌منظور تکوین نظریه، در این مرحله، صورت می‌گیرد. با توجه به مؤلفه‌های پدیدار شده از دل داده‌ها، در مورد رخدادها و موفقیت‌ها، تصویر غنی‌تری از مفاهیم و مؤلفه‌ها، فراهم می‌گردد. در رمزگذاری گزینشی، به پالایش یافته‌های قبلی پرداخته می‌شود و با طی این فرایند، در نهایت، چارچوبی نظری پدیدار می‌شود (چارمز و برایان^۱، ۲۰۱۰) می‌توان گفت، ماهیت این مرحله از دیگر مراحل قبلی مجزاست. مرحله مدل‌سازی، نیاز به تفکر، ابتکار، خلاقیت و خبرگی پژوهشگر دارد. مرحله بسیار دشوار که حتی پیش از مرحله جمع‌آوری داده‌ها، دقت و نیرو به خود اختصاص می‌دهد. پس از به دست آوردن مقوله‌ها، به تهیه و طراحی مدل، بر مبنای عوامل علی، عوامل بازدارنده (محدودیت‌ها)، عوامل زمینه‌ساز و ابعاد و راهبردهای غنی‌سازی، پرداختیم و سپس پیامدهای آن پرداخته شد. از میان عوامل شناسایی شده، پارادایم کدگذاری انتخابی انجام شد و بر اساس آن ارتباط خطی میان کد ثانویه و کد محوری پژوهش شامل شرایط علی، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها مشخص شد. با توجه به کدگذاری باز، محوری و انتخابی؛ مدل پارادایمی الگوی جاری یادگیری مادام‌العمر دانشگاه فرهنگیان در شکل شماره ۱

^۱ Charmaz & Brayan

نویسنده اول: محمد محمودی بورنگ واکاوی وضعیت جاری یادگیری مادام‌العمر ...
ارائه‌شده است. بنا به نظر کرسول (۲۰۰۵) یک نظریه‌پرداز زمینه بنیاد
می‌تواند نظریه خود را به سه شیوه ممکن ارائه نماید: به صورت
نمودار، به شکل تشریحی و روایت یک داستان و یا به صورت
مجموعه‌ای از گزاره‌ها. در این پژوهش مدل خلق‌شده به شکل نمودار
ارائه می‌شود؛ بدین منظور ابتدا از طریق نمودار الگوی جاری یادگیری
مادام‌العمر در دانشگاه فرهنگیان ارائه می‌گردد. در این مدل به‌طور
شماتیک به ابعاد و محورهای تأثیرگذار در یادگیری مادام‌العمر دانشگاه
فرهنگیان اشاره‌شده است و سعی شده که به کامل‌ترین شکل ممکن
بیانگر خلاصه نتایج پژوهش باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

یادگیری مادام‌العمر برای معلمان با توجه به ماهیت شغلی و حرفه‌ای ایشان از اهمیت دوچندان برخوردار است، معلمان باید بتوانند همسو با تحولات علمی و متناسب با نیازهای فراگیران و جامعه، توانایی‌های دانشی و روشی خود را ارتقا داده و از موقعیت‌های یادگیری متنوعی برای کسب عادات و مهارت‌های یادگیری مادام‌العمر به جهت ارتقای صلاحیت‌های حرفه‌ای خود بهره ببرند. در این میان، دانشگاه فرهنگیان، به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین منابع تأمین نیروی انسانی موردنیاز آموزش و پرورش، وظیفه‌ای حیاتی بر عهده دارد و بررسی وضعیت دانشگاه فرهنگیان از حیث توجه به یادگیری مادام‌العمر برای دانشجو معلمان حیاتی می‌نماید. لذا در این پژوهش بر آن شدیم تا به بررسی وضعیت جاری یادگیری مادام‌العمر در دانشگاه فرهنگیان پردازیم. با توجه به روش پژوهش، داده‌ها به شکل کدگذاری و در بستر پارادایمی نظریه داده بنیاد سازمان‌دهی شدند. نتایج در این زمینه نشان‌دهنده آن بود که محور اصلی الگوی جاری یادگیری مادام‌العمر در دانشگاه فرهنگیان، ضعف در برنامه محوری و فرهنگ‌سازی برای یادگیری مادام‌العمر است که در سه مقوله‌ی، ضعف ساختاری دانشگاه در زمینه یادگیری مادام‌العمر، عدم توجه به رویکردهای سازنده گرا در برنامه درسی و انفعال اجتماعی گسترده در نهادینه‌سازی فرهنگ یادگیری در جامعه قابل تبیین است. به‌عبارت‌دیگر ضعف دانشگاه فرهنگیان در زمینه‌سازی و طراحی برنامه‌های مرتبط با یادگیری مادام‌العمر و هم‌چنین بی‌توجهی و غفلت از رویکردهای سازنده گرا در ابعاد وسیع برنامه درسی سبب شده است وضعیت دانشجو معلمان

از حیث توجه به یادگیری مادام‌العمر مطلوب نباشد. البته همان‌طور که در مقوله‌های محور اصلی بیان شد، انفعال گسترده اجتماعی در زمینه نهادینه‌سازی فرهنگ یادگیری و توجه به آن موجب تشدید این وضعیت در بین دانشجو معلمان شده است. نتایج پژوهش در این بخش با یافته‌های یزدانی، حسینچاری، جوکار و شیخ‌الاسلامی (۱۴۰۱)، سواری و فرزادی (۱۳۹۶) و پارسی و همکاران^۱ (۲۰۱۹) قابل تبیین است. در این پژوهش‌ها به‌طور ضمنی به نقش برنامه درسی و فرهنگ یادگیری در زمینه‌سازی تحقق یادگیری مادام‌العمر در محیط‌های آموزشی تأکید شده است.

شرایط علی مؤثر بر پدیده محوری پژوهش با توجه به مصاحبه‌های به‌عمل‌آمده در سه بخش قابل تفکیک و بررسی بود. در مقوله ضعف دانشجویان در یادگیری خود راهبر و توانمندی‌های مرتبط با خودتنظیمی به عوامل فردی مؤثر همچون ضعف در باورهای خودکارآمدی و مسئولیت‌پذیری دانشجو معلمان پیرامون برنامه‌های یادگیری و ارتقا فردی خویش و همچنین غفلت در استفاده از منابع تحلیلی و استدلال محور بیان شد. مقوله مؤثر بعدی، غفلت از فرهنگ یادگیری و بهبود مستمر است که در مؤلفه‌های بی‌توجهی به مدیریت دانش و چرخه انتقال دانش، ضعف در برگزاری جشنواره‌ها، کنفرانس‌ها و رویدادهای علمی در دانشگاه و همچنین انفعال گروه‌ها و انجمن‌های علمی دانشگاه قابل تفسیر است. دیگر عامل مؤثر، ضعف اجرایی و آموزشی دانشگاه است که به اجرای ناقص برنامه‌های پژوهش محور، غفلت از برنامه درسی پنهان و اجتناب از دادن اختیارات گسترده به پردیس‌های استانی در زمینه اجرا و طراحی

^۱ Parisi et al

نویسنده اول: محمد محمودی بورنگ واکاوی وضعیت جاری یادگیری مادام‌العمر ...

برنامه‌های یادگیری محور اشاره دارد. یافته‌های این بخش از پژوهش هم‌راستا با نتایج پژوهش‌های اردلان و همکاران (۱۳۹۹)، گوروا و زلوا (۲۰۱۷) و بتیس (۲۰۱۵) است. در این پژوهش‌ها نیز به نقش عوامل فردی همچون خودتنظیمی و خودکارآمدی در تحقق یادگیری مادام‌العمر و همچنین نقش محیط و گستردگی آن در بین عوامل مؤثر اشاره دارند.

زمینه‌های بروز وضعیت جاری یادگیری مادام‌العمر در دانشگاه فرهنگیان را می‌توان در سه محور زمینه‌های فردی، دانشگاهی و فرا دانشگاهی از یکدیگر تفکیک نمود. زمینه‌های فردی مشتمل بر ابعاد فردی و مرتبط با دانشجو معلمان و کارکنان دانشگاه است که سبب شده است به‌نوعی بی‌انگیزگی و رخوت بین دانشجو معلمان در جهت پیگیری فعالیت‌های مرتبط با یادگیری مادام‌العمر همچون (پیگیری برنامه‌های جانبی، توانمندی‌های گروهی و تعهد نسبت به یادگیری) به وجود آید. زمینه‌های دانشگاهی به عوامل مرتبط با دانشگاه و فضای حاکم بر آن است که با مقوله‌هایی همچون ضعف در امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری، ضعف یادگیری‌های خود راهبر در محیط دانشگاه و انفعال سیستماتیک آموزشی شناخته شده است. در انتها زمینه‌های فرا دانشگاهی که باعث شده است فرهنگ مربوط به یادگیری مادام‌العمر در جامعه رو به افول گذارد نیز در زمره زمینه‌های تأثیرگذار شناسایی شد. ذیل این محور نیز عواملی همچون مشکلات معیشتی فرهنگیان که به بروز پدیده شغل دوم و سوم انجامیده است، اکتفا به مدارک تحصیلی ابتدایی و کم‌رنگ شدن ارزش‌ها و باورهای علمی در جامعه پیرامونی، از مجموع مصاحبه‌های انجام شده احصا گردید. یافته‌های این بخش از پژوهش نیز با یافته‌های اردلان و

همکاران (۱۳۹۹) و کیانی و عسکری متین (۱۳۹۷) همخوانی و قرابت دارد.

با نگاهی عمیق و بازنگری در عوامل و مقوله‌های مرتبط با راهبردهای یادگیری مادام‌العمر چهار راهبرد شامل فراهم‌سازی زیرساختی، پروژه محوری و استفاده از رویکردهای فعال یادگیری، تأکید بر فرایند مدیریت دانش دانشجویان، شبکه‌سازی و تعامل میان اساتید از مجموع مقوله‌های به‌دست‌آمده از مصاحبه‌های صورت گرفته به دست آمد. راهبرد فراهم‌سازی زیرساختی با اشاره به فراهم‌سازی منابع و پشتیبانی‌های لازم به غنی‌سازی محیطی دانشگاه تأکید دارد. راهبرد پروژه محوری و استفاده از رویکردهای فعال یادگیری به روش‌های فعال تدریس و تدوین اهداف و روش‌های ارزشیابی استدلال محور در جریان آموزش دانشجو معلمان می‌پردازد. راهبرد سوم، تأکید بر فرایند مدیریت دانش دانشجویان است که به تسهیم و اشتراک دانش و منابع یادگیری و زمینه‌سازی انتقال دانش از طریق برنامه‌هایی همچون کارورزی و توسعه حرفه‌ای دانشجو معلمان اشاره دارد. و در انتها، راهبرد شبکه‌سازی و تعامل میان اساتید که به ایجاد بسترهای تعاملی و ارتباطی از طریق گروه‌های تخصصی و شبکه‌های اجتماعی میان اساتید می‌پردازد. این قسمت از یافته‌های پژوهش با نتایج پژوهش‌های علی محمدی، جباری و نیازآذری (۱۳۹۹)، امین خندقی و وفائی (۱۳۹۰) و دیویس و همکاران (۲۰۱۴) همخوانی دارد.

در بین تجارب مشارکت‌کنندگان در پژوهش سه محور پشتیبانی و حمایت سازمانی، توجه به برنامه‌درسی سازنده‌گرا و تعاملات و ارتباطات منجر به عنوان عوامل تسهیلگر یادگیری مادام‌العمر در دانشگاه فرهنگیان عنوان شد. محور پشتیبانی و حمایت سازمانی به

نویسنده اول: محمد محمودی بورنگ واکاوی وضعیت جاری یادگیری مادام‌العمر ...

میزان ارزش‌گذاری و استفاده از سازوکارهای تشویقی و بسترساز در زمینه یادگیری مادام‌العمر دانشگاه فرهنگیان اشاره دارد. در این محور، مؤلفه‌های ظرفیت محور و توانمند ساز وجود داشتند. محور توجه به برنامه درسی سازنده گرا، با تأکید بر نقش برنامه درسی و اهمیت آن در نهادینه‌سازی یادگیری مادام‌العمر اشاره دارد. در این محور همان‌طور که بحث شد، برگزاری کلاس‌های فعال و سپردن یادگیری و مسئولیت آن به دانشجویان با استفاده از روش‌های فعال همچون پروژه در اولویت قرار دارد. و در انتها محور سوم یعنی تعاملات و ارتباطات قرار دارد، که با اتصال و مشارکت بخشی به فرایندهای دانشگاهی موجب شبکه‌سازی تخصصی و تداوم یادگیری در زمینه حرفه‌ای می‌شود. یافته‌های پژوهشی در این قسمت با نتایج پژوهش‌های حسینی لرگانی و امانی (۱۳۹۸) و چو و همکاران (۲۰۱۵) قابل تبیین است، چراکه در این پژوهش‌ها نیز به نقش فعالیت خود فراگیران در دستیابی به یادگیری مادام‌العمر و همچنین مشارکت و گروه سازی برای تحقق اهداف تأکید شده است.

با توجه به تحلیل داده‌ها، محورهای بی‌توجهی به مکانیسم‌های مدیریتی در یادگیری مادام‌العمر، عدم توجه به پویایی محیطی در دانشگاه و عدم انگیزش و تلاش فردی دانشجو معلمان نیز به‌عنوان عوامل مخل و محدودکننده یادگیری مادام‌العمر دانشگاه احصا گردید. مکانیسم‌های مدیریتی و کم‌توجهی به تأثیرات آن در دانشگاه فرهنگیان سبب شده است که شاهد ضعف‌هایی در جذب و گزینش مدیران و در نتیجه ضعف مدیریتی در این دانشگاه باشیم، عاملی که به‌مانند چتری بر سایر عوامل سایه افکننده است و سبب‌ساز بسیاری از نقص‌های فعلی دانشگاه است. محور عدم توجه به پویایی محیطی

به غفلت دانشگاه از ظرفیت‌ها و توانمندی‌های دانشگاه در پویاسازی و برگزاری محافل علمی و نشست‌های تخصصی اشاره دارد که باعث شده است نوعی رخوت و سستی علمی را در محیط دانشگاه شاهد باشیم. و در انتها محور بی‌انگیزگی و غفلت از تلاش فردی دانشجویان معلمان که به رخوت و بی‌انگیزگی دانشجویان نسبت به موضوعات آموزشی و تخصصی حیطه کاری و عدم توجه به خودتنظیمی و برنامه‌ریزی‌های فردی اشاره دارد. با تأمل در یافته‌های پژوهشی این بخش، مشخص می‌شود که به نوعی این سه محور، مکمل یکدیگر و به نوعی تأثیر تقویتی بر همدیگر داشته و سبب بروز شرایط فعلی شده‌اند. به شکلی که ناکارآمدی‌های مدیریتی باعث عدم پویایی دانشگاه شده است و سکون دانشگاه سبب‌ساز رخوت و بی‌انگیزگی آکادمیک دانشجویان شده است. یافته‌های پژوهش در این بخش نیز با یافته‌های اردلان و همکاران (۱۳۹۹) و کیانی و عسکری متین (۱۳۹۷) همخوانی دارد. در پژوهش‌های مذکور به بررسی عوامل محیطی و ضعف مدیریت در بسترسازی یادگیری مادام‌العمر اشاره شده است.

همان‌گونه که بررسی شد وضعیت یادگیری مادام‌العمر در دانشگاه فرهنگیان، متأثر از عوامل گوناگون است که به نوبه خود در وضعیت جاری دانشگاه نقش دارند. در این پژوهش، هرچند به مقدار کم، اما سعی شد با به تصویر کشیدن وضعیت جاری یادگیری مادام‌العمر از نقش آن در بخش‌های مختلف دانشگاه، اطلاعات حاصل شود. لذا با توجه به نتایج به دست آمده از پژوهش، پیشنهاد می‌شود:

- تسهیل مدیریت دانش و هم‌افزایی جمعی در میان دانشجویان با فراهم‌سازی زیرساخت‌های سخت‌افزاری و نرم‌افزاری

- نویسنده اول: محمد محمودی بورنگ واکاوی وضعیت جاری یادگیری مادام‌العمر ...
- به نقش دانشجو معلمان و فعالیت خودراهبر آنها در نهادهای سازنده فرهنگی یادگیری در دانشگاه توجه ویژه صورت گیرد.
 - در طراحی و تدوین برنامه‌های مرتبط با یادگیری مادام‌العمر دانشجو معلمان و همچنین تدوین سرفصل‌ها و برنامه درسی دانشگاه از ظرفیت مشارکت تمام گروه‌های ذی‌نفع استفاده شود.
 - پشتیبانی و حمایت‌های سازمانی از سوی دانشگاه از عوامل و دانشجویان که به بسترسازی و تحقق یادگیری مادام‌العمر دانشجو معلمان کمک داشته‌اند.
 - به شبکه‌سازی و ارتقای حرفه‌ای اساتید در ضمن یادگیری مادام‌العمر توجه گردد.
 - نهادهای مرتبط با یادگیری مادام‌العمر با فراهم‌سازی زمینه پیگیری و دنبال نمودن علائق، به اجرای یادگیری مادام‌العمر در میدان عمل کمک نمایند.

منابع

ادیب منش، مرزبان (۱۴۰۱). طراحی و اعتباربخشی الگوی برنامه درسی معنوی در دانشگاه فرهنگیان. دو فصلنامه مطالعات برنامه درسی آموزش عالی، ۱۳(۲۶)، ۱۶۱-۱۸۸.

اردلان، محمدرضا؛ عبدالملکی، جمال؛ احمدی، محسن؛ حیدری سورشجانی، نسرین و امانی، مرتضی (۱۳۹۹). نقش سواد اطلاعاتی در یادگیری مادام‌العمر معلمان مدارس هوشمند منطقه پنج شهر تهران. اندیشه‌های نوین تربیتی، ۱۶(۳)، ۱۱۷-۱۴۴.

اردلان، محمدرضا؛ عبدالملکی، جمال؛ احمدی، محسن؛ حیدری سورشجانی، نسرین و امانی، مرتضی (۱۳۹۹). نقش سواد اطلاعاتی در یادگیری مادام‌العمر معلمان مدارس هوشمند منطقه پنج شهر تهران، نشریه اندیشه‌های نوین تربیتی، ۱۶(۳)، ۱۱۷-۱۴۴.

امین خندقی، مقصود و وفاپی فاطمه (۱۳۹۰). بررسی تطبیقی نظام برنامه درسی تربیت‌معلم در دو کشور ایران و آلمان. مجموعه مقالات دومین همایش تربیت‌معلم. حسینی لرگانی، سیده فاطمه و امانی، مرتضی (۱۳۹۸). رابطه یادگیری مادام‌العمر با اثربخشی مدرسه در بین معلمان مدارس هوشمند شهر تهران، نشریه مدیریت مدرسه، ۱۷(۱)، ۲۳-۳۹.

روشن قیاس، پروین؛ لیاقت دار، محمد جواد؛ زمانی، بی بی عشرت و شریفیان، فریدون (۱۴۰۰). ساخت و اعتبارسنجی مقیاس ارزیابی‌عناصر برنامه درسی براساس رویکرد یادگیری مادام‌العمر در آموزش عالی. علوم تربیتی، ۲۸(۱)، ۴۳-۶۶.

زارع جعفری زواره، محمود؛ مؤمنی مهموئی، حسین؛ زیرک، مهدی؛ اکبری، احمد و فلاح مهنه، تورج (۱۴۰۱). الگوی جاری تربیت دینی در دانشگاه آزاد اسلامی: رویکرد نظریه داده بنیاد. دو فصلنامه مطالعات برنامه درسی آموزش عالی، ۱۳(۲۶)، ۲۷۶-۲۵۱.

نویسنده اول: محمد محمودی بورنگ و اکاوی وضعیت جاری یادگیری مادام‌العمر ...

زندگی، بهمن و معصومی فرد، مرجان (۱۳۹۷). اولویت های یادگیری مادام‌العمر در قالب سوادهای عصر حاضر از دیدگاه استادان و دانشجویان. فصلنامه پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی، ۶(۳)، ۶۵-۸۰.

سواری، کریم و فرزادی، فاطمه (۱۳۹۶). رابطه ساده و چندگانه باورهای خودکارآمدی و انگیزش درونی با تمایل به یادگیری مادام‌العمر دانشجویان، مجله پژوهش‌های کاربردی روانشناختی، ۸(۱)، ۱۴۳-۱۵۵.

طوسی، داود؛ زاهد بابلان، عادل؛ اکبری، تقی و معینی کیا، مهدی (۱۴۰۱). ارائه مدل مفهومی دانشگاه به مثابه سازمان یاددهنده با استفاده از روش فراترکیب. دو فصلنامه مطالعات برنامه درسی آموزش عالی، ۱۳(۲۶)، ۱۳۵-۱۵۹.

عارفی، عفرا؛ مهram، بهروز؛ سلیمون، ریم و کرمی، مرتضی (۱۴۰۰). مطالعه تطبیقی نظام ارزشیابی پیشرفت تحصیلی مدارس ابتدایی سوریه با ایران، نشریه مطالعات ایرانی آموزش و پرورش تطبیقی، ۴(۲)، ۱۱۱۷-۱۱۳۷.

عسکری متین، سجاد و کیانی، غلامرضا (۱۳۹۷). الگوی معیار صلاحیت حرفه‌ای معلمی در تراز جمهوری اسلامی ایران. فصلنامه علمی - پژوهشی تعلیم و تربیت؛ ۳۴ (۲): ۳۰-۹.

علی محمدی، غلامعلی؛ جباری، نگین و نیاز آذری، کیومرث (۱۳۹۹). توانمندسازی حرفه‌ای دانش‌آموختگان دانشگاه فرهنگیان در افق مهارت‌های نوظهور. مطالعات آموزشی و آموزشگاهی، ۹(۲)، ۲۳۱-۲۶۴.

فتحی، معصومه؛ سعیدی پور، اسماعیل؛ ابراهیمی قوام، صغری و دلاور، علی. (۱۳۹۷). موفقیت برنامه‌های درسی دانشگاه فرهنگیان در ایجاد شایستگی‌های حرفه‌ای معلمی. مطالعات برنامه درسی، ۱۳(۵۰)، ۱۴۳-۱۷۰.

محمدی مهر، مژگان؛ ملکی، حسن؛ خوشدل، علیرضا و عباس پور، عباس. (۱۳۹۱). تبیین نقش اعضای هیئت علمی در برنامه آموزش طب نظامی با رویکرد

یادگیری مادام‌العمر: یک مطالعه کیفی. مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۹ (۴). ۲۶۳-۲۵۶.

مهدی زاده تهرانی، آیدین؛ عصاره، علیرضا؛ مهر محمدی، محمود و امام‌جمعه، محمدرضا (۱۳۹۷). طراحی الگوی نظام دستیابی به صلاحیت‌های موردانتظار معلمان هنر (دوره های ابتدایی و اول متوسطه) در دوره کارشناسی آموزش هنر، فصلنامه مطالعات برنامه درسی، ۱۳(۵۰)، ۱۰۷-۱۳۸. magiran.com/p/1967388

مهر محمدی، محمود (۱۳۹۵). گزارش مراسم افتتاح "کرسی یونسکو با عنوان "معلمان به مثابه یادگیرندگان مادام‌العمر. برگرفته از: <https://fa.irunesco.org/> نظامی، مینا؛ حاج حسینی، منصوره؛ صدری، مهدی و اکبری مقدم کاخکی، مطهره (۱۴۰۱). الگوی سواد یادگیری مادام‌العمر و نیازهای روان‌شناختی: نقش میانجی سرمایه‌های روان‌شناختی. فصل‌نامه پژوهش‌های کاربردی روان‌شناختی، ۱۳(۱)، ۱۲۹-۱۴۵.

یزدانی، فرزانه؛ حسینچاری، مسعود؛ جوکار، بهرام و شیخ‌الاسلامی، راضیه (۱۴۰۱). رابطه فرهنگ دانشگاه و گرایش به یادگیری مادام‌العمر با واسطه خودکارآمدی تحصیلی، نشریه مطالعات آموزش و یادگیری، ۱۴(۱)، ۴۷-۶۶.

یزدانی، فرزانه؛ حسینچاری، مسعود؛ جوکار، بهرام و شیخ‌الاسلامی، راضیه (۱۴۰۱). رابطه فرهنگ دانشگاه و گرایش به یادگیری مادام‌العمر با واسطه خودکارآمدی تحصیلی. مجله مطالعات آموزش و یادگیری، ۱۴(۱)، ۴۷-۶۶.

Alsina, Á., & Mulà, I. (۲۰۱۹). Advancing towards a transformational professional competence model through reflective learning and sustainability: The case of mathematics teacher education. *Sustainability*, ۱۱(۱۵), ۴۰۳۹.

Alt, D., & Raichel, N. (۲۰۲۲). Problem-based learning, self-and peer assessment in higher education: towards advancing lifelong learning skills. *Research Papers in Education*, ۳۷(۳), ۳۷۰-۳۹۴.

Ayçiçek, B., & Karafil, B. (۲۰۲۱). Investigation of University Students' Lifelong Learning Tendencies in Terms of Various Variables. *African Educational Research Journal*, ۹(۱), ۱۲۱-۱۳۳.

Bates, A. W. (۲۰۱۵). *Teaching in a digital age. Open Educational Resources Collection*, Retrieved from <https://irl.umsl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=۱۰۰۵&context=oer>

Braun, V., & Clarke, V. (۲۰۲۱). One size fits all? What counts as quality practice in (reflexive) thematic analysis? *Qualitative Research in Psychology*, ۱۸(۳), ۳۲۸-۳۵۲. <https://doi.org/۱۰.۱۰۸۰/۱۴۷۸۰۸۸۷,۲۰۲۰,۱۷۶۹۲۳۸>

Carr, A., Balasubramanian, K., Atieno, R., & Onyango, J. (۲۰۱۸). *Lifelong learning to empowerment: beyond formal education*. *Distance Education*, ۳۹ (۱), ۶۹-۸۶.

Christensen, M., & Craft, J. (۲۰۲۱). Gaining a new sense of me: Mature students experiences of under-graduate nursing education. *Nurse Education Today*, ۹۶, ۱-۶. <https://doi.org/۱۰.۱۰۱۶/j.nedt.۲۰۲۰.۱۰۴۶۱۷>

Chu, S. K. W., Reynolds, R. B., Tavares, N. J., Notari, M., & Lee, C. W. Y. (۲۰۱۷). *Twenty-First Century Skills and Global Education Roadmaps*. In *۲۱st century skills development through inquiry-based learning* (pp. ۱۷-۳۲). Singapore: Springer.

Crowther, J. (۲۰۰۴). 'In and against' lifelong learning: Flexibility and the corrosion of character. *International journal of lifelong education*, ۲۳(۲), ۱۲۵-۱۳۶.

Demirel, M., & Akkoyunlu, B. (۲۰۱۷). Prospective Teachers' Lifelong Learning Tendencies and Information Literacy Self-Efficacy. *Educational Research and Reviews*, ۱۲ (۶), ۳۲۹-۳۳۷.

Friedman, A. L. (۲۰۲۳). Continuing professional development as lifelong learning and education. *International Journal of Lifelong Education*, ۱-۱۵.

Gyurova, V. & Zeleeva, V. (۲۰۱۷). The knowledge and skills of the ۲۱ century teachers. In R. Valeeva (Ed), *The European Proceedings of Social & Behavioural Science*

Håkansson Lindqvist, M., Mozelius, P., Jaldemark, J., & Cleveland Innes, M. (۲۰۲۳). Higher education transformation towards lifelong learning in a digital era—a scoping literature review. *International Journal of Lifelong Education*, ۱-۱۵.

Knapper, C., & Cropley, A. J. (۲۰۰۰). *Lifelong learning in higher education*. Psychology Press.

McGarrah, M. W. (۲۰۱۴, ۲۰۱۵). *Lifelong learning skills for college and career readiness: An annotated bibliography. College & career readiness & success*. Center at American Institutes for Research.

Mohammed, S., & Kinyó, L. (۲۰۲۰). Constructivist theory as a foundation for the utilization of digital technology in the lifelong learning process. *Turkish Online Journal of Distance Education*, ۲۱(۴), ۹۰-۱۰۹.

Moore, R. L. (۲۰۲۰). Developing lifelong learning with heutagogy: contexts, critiques, and challenges. *Distance Education*, ۴۱(۳), ۳۸۱-۴۰۱.

Németh, B. (۲۰۱۹). Learning Cities. *Sisyphus: Journal of Education*, ۱(۲), ۹-۲۳.

Nesbit, T., Dunlop, C., & Gibson, L. (۲۰۰۷). *Lifelong learning in institutions of higher education*. Canadian Journal of University Continuing Education, ۳۳(۱), ۳۰-۶۰.

Taşçı, G., & Titrek, O. (۲۰۱۹). Evaluation of lifelong learning centers in higher education: a sustainable leadership perspective. *Sustainability*, ۱۲(۱), ۲۲.

Tekkol, I. A., & Demirel, M. (۲۰۱۸). An Investigation of Self-Directed Learning Skills of Undergraduate Students. *Frontiers in Psychology*, ۹.

Tight, Malcolm, (۲۰۰۲). *Key Concepts in Adult Education and Training*; London and Newuork; Routledge Falmer.

Tovkanets, H. (۲۰۱۸). *Lifelong Learning in Enhancing Professional Teacher Training in the European Countries*. *Comparative Professional Pedagogy*, ۸(۲), ۲۳-۲۷.

Ubachs, G. (۲۰۰۹). *USBM: university strategies and Business models for lifelong learning in higher education*. Audiovisual & Culture Executive Agency.

Zhang, W., Zhu, Y., Liu, X., & Qiu, Y. (۲۰۲۱). Teaching older immigrants active ageing: Narratives of peer English instructors. *International Journal of Lifelong Education*, ۴۰(۵-۶), ۴۳۹-۴۵۴.